

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών

Τμήμα
Φιλολογίας

Department
of Philology

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
4 & 5 Νοεμβρίου 2023

ΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

ΟΨΕΙΣ, ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Το Συνέδριο θα διεξαχθεί διαδικτυακά στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση:
<https://us05web.zoom.us/j/3608943177?pwd=amkreHN3VS9pWnYxYm43aGVGUlhpZz09>

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
.....**Πρόεδρος:**

Μαργαρίτα Σωτηρίου, Επίκουρος Καθηγήτρια Κλασικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Πρόεδρος

Μέλη:

Καθηγητής Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος Σαββάτος Βασίλειος Π. Βερτουδάκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Αθηνά Καβουλάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης

Αικατερίνη-Νίνα Καρβούνη, Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Δέσποινα Κοσμοπούλου, Διδάσκουσα στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Άγις Μαρίνης, Αναπληρωτής Καθηγητής του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Πατρών

Μαυροσκά Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Αθήνας (ΑΕΑΑ)

Ανδρέας Μαρκαντωνάτος, Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ελένη Μπολιάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ)

Μαρία Ξέστερνου, Επίκουρος Καθηγήτρια Διδακτικής των Φιλολογικών Μαθημάτων με Εφαρμογές Λογισμικού του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Αθηνά Παπαχρυσόστομου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

Θεόδωρος Γ. Παππάς, Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου

Λαμπρινός Πλατυπόδης, Σύμβουλος-Καθηγητής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο & ΕΔιΠ στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας (ΑΕΑΑ)

Μαργαρίτα Σωτηρίου, Επίκουρος Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Γεώργιος Τσομής, Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης - Μέλος Συμβουλίου Διοίκησης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης (Δ.Π.Θ).

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Λαμπρινός Πλατυπόδης, Σύμβουλος Καθηγητής του ΕΑΠ, ΕΔΙΠ στην ΑΕΑΑ

Μέλη:

Μαργαρίτα Σωτηρίου, Επίκουρος Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Μαρία Ξέστερνου, Επίκουρος Καθηγήτρια Διδακτικής των Φιλολογικών Μαθημάτων με Εφαρμογές Λογισμικού του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δέσποινα Κοσμοπούλου, Διδάσκουσα στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Δήμητρα Πλαφουτζή, Διδάκτωρ Φιλολογίας, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Χριστίνα Πέμμα, Υπ. Διδάκτωρ στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Δέσποινα Κοσμοπούλου, Διδάσκουσα στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Χριστίνα Πέμα, υπ. Διδάκτωρ στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Θεανώ Αδαμοπούλου υπ. Διδάκτωρ του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Αγγελική Βυθούλκα, Φοιτήτρια στον Ελληνικό Πολιτισμό στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ελένη Μαρούδα, Φοιτήτρια του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Σάββατο 4 Νοεμβρίου 2023

- 16:15 Προσέλευση
 16:45 Έναρξη εργασιών του συνεδρίου
 Χαιρετισμοί των επισήμων προσκεκλημένων

Εισαγωγική ομιλία

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος:
 «Το Πρόβλημα του Κακού: Ηθικό ή Οντολογικό ζήτημα;»

Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρία: Θεόδωρος Παππάς,
 Βασίλειος Βερτουδάκης, Ελένη Μπολιάκη

- 17:20-17:40 ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΟΜΗΣ: «*τίς σ', ὦ / Ψάφφ', ἀδικήει;* Έρωτας και αδικία στην ποίηση της Σαπφούς, του Ανακρέοντα και του Ιβύκου»
- 17:40-18:00 ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΕΜΑ: «Το κακό ως οκνηρία στα *Έργα και Ημέραι* του Ησίοδου»
- 18:00-18:20 ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ ΠΛΑΤΥΠΟΔΗΣ: «Το κακό ως έριδα στην *Ίλιάδα* του Όμηρου και η ευθύνη των θεών για τη δραματική διάστασή του»
- 18:20-18:40 ΑΘΗΝΑ ΚΑΒΟΥΛΑΚΗ: «Οδυσειακή απομόνωση και πορεία. Η Βίωση του Κακού»
- 18:40- 19:00 ΑΓΙΣ ΜΑΡΙΝΗΣ: «Υπονόμευση και αντιστροφή της τελετουργίας στο αισχύλειο δράμα. Ερμηνευτικά ζητήματα»
- 19:00-19:20 ΔΗΜΗΤΡΑ ΠΛΑΦΟΥΝΤΖΗ: «Η έννοια της συκοφαντίας στις αποσπασματικά σωζόμενες τραγωδίες του Σοφοκλή, *Παλαμήδης* και *Ελένης Απαίτησις*»
- 19:20- 19:40 ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ: «Φιλοκλήτου άλγη. Από τον Σοφοκλή στον Μύλλερ και τον Βασίλη Ζιώγα»
- 19:40- 20:00 ΕΛΕΝΗ ΜΠΟΛΙΑΚΗ-ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ ΠΛΑΤΥΠΟΔΗΣ: «Τα Δεινά των Τρωαδιτισσών στην *Έκάβη* του Ευριπίδη»

Συζήτηση

Κυριακή 5 Νοεμβρίου 2023

.....

Β΄ ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Προεδρία: Γεώργιος Τσομής,
Αθηνά Παπαχρυσόστομου, Άγις Μαρίνης

- 10:00-10:20** ΘΕΟΔΩΡΟΣ Γ. ΠΑΠΠΑΣ: «Η πολυδιάστατη μορφή της φτώχειας στο έργο του Αριστοφάνη»
- 10:20-10:40** ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ-ΝΙΝΑ ΚΑΡΒΟΥΝΗ: «Άνδρομής κακότητος έπαίτιος. Ο Προμηθέας στην ελληνική επική ποίηση της Ύστερης Αρχαιότητας»
- 10:40-11:00** ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ: «Οι όψεις του κακού στην ποιητική του επαίνου»
- 11:00-11:20** ΑΘΗΝΑ ΠΑΠΑΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ: «αὐται δ' άπάντων ύπερέχουσι τών κακών (Αναξίλας απ. 22.7). Η μορφή της εταιρας ως το απόλυτο κακόν στη Μέση και Νέα Κωμωδία»
- 11:20-11:40** ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΕΡΤΟΥΔΑΚΗΣ: «Ο άωρος θάνατος ως το απόλυτο κακό. Από το αρχαίο ελληνικό επίγραμμα στο νεοελληνικό δημοτικό τραγούδι»
- 11:40-12:00** ΜΑΥΡΟΣΚΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Η νοσηματοδότηση του κακού ως καταγραφή στην εκκλησιαστική γραμματεία του 2ου αι. μ.Χ.
- 12:00-12:20** ΜΑΡΙΑ ΠΑΖΑΡΣΚΗ: «Γυναίκες οδηγοί προς την αρετή ή την κακία. Εικόνες από τον πρόλογο των Παροιμιών της Παλαιάς Διαθήκης και την αρχαία ελληνική ποίηση»
- 12:20-12:40** ΞΕΣΤΕΡΝΟΥ ΜΑΡΙΑ: «Αποτυπώνοντας το κακό με ψηφιακά εργαλεία των Digital Humanities»

Συζήτηση

Περίληψεις-Βιογραφικά

Βασίλειος Π. Βερτουδάκης

Ο ΑΩΡΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΩΣ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΚΟ: ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Περίληψη

Ο θάνατος κατά την ελληνική αντίληψη είναι *communis hominum conditio*. Ο θρήνος για την απώλεια εκφράζεται με μεγάλη εκφραστικότητα και υψηλή λογοτεχνική ποιότητα στα επιτύμβια επιγράμματα, τόσο τα αυθεντικά, εγχάρακτα στον λίθο (W. Peek 1955), όσο και τα λεγόμενα φιλολογικά, προϊόντα του σπουδαστηρίου των επιγραμματοποιών (7ο βιβλίο της *Παλατινής Ανθολογίας*). Από τα επιγράμματα αυτά φανερώνουν μια ιδιαίτερη συγκίνηση εκείνα που αναφέρονται στον άωρο θάνατο· τούτος είναι το μεγάλο και αδιανόητο κακό με το οποίο ο άνθρωπος δεν συμβιβάζεται. (E. Grissmair 1966· A.-M. VÉrilhac 1978-82). Η ανακοίνωση εξετάζει τα επιμέρους μοτίβα της *mors immatura*: ο θάνατος ως βίαιος άρπαγας, η απότομη διακοπή από τις αγαπημένες δραστηριότητες του νεκρού, η ιδιαίτερη ποιητική ρητορική των επιτυμβίων για νέους άνδρες και νεαρές κόρες, οι συνέπειες για τους επιζώντες. Στο δεύτερο μέρος της εισήγησης ερευνάται το θέμα του άωρου θανάτου ως απόλυτου κακού στα νεοελληνικά δημοτικά τραγούδια αυτής της κατηγορίας, δηλαδή στα μοιρολόγια (G. Saunier 1999). Θα εξαχθούν συμπεράσματα από τη συνεξέταση αυτή για την ιδέα περί θανάτου, για τη δυνατότητα μεταθανάτιας ελπίδας, για την εκτόνωση του πόνου στις αντιλήψεις των αρχαίων και των νεότερων Ελλήνων.

Συνοπτικό βιογραφικό

Ο Βασίλειος Π. Βερτουδάκης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του ΕΚΠΑ. Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης. Διδάκτορας Κλασικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1996). Ασχολείται διδακτικά και ερευνητικά με την λογοτεχνία της κλασικής περιόδου (τραγωδία, ιστοριογραφία, πολιτική φιλοσοφία), την επιγραμματική ποίηση, την ερωτική λογοτεχνία· επίσης με την ιστορία των ιδεών στη Δύση και την πρόσληψη της κλασικής αρχαιότητας στον νεότερο κόσμο. Το βιβλίο του *Αρισταίνετος, Έρωτικά έπιστολάι* (Gutenberg, 2018) τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο απόδοσης έργου της αρχαιοελληνικής γραμματείας στα Νέα Ελληνικά. Άλλα βιβλία του:

Epigrammata Cretica (2000)· Το Όγδοο Βιβλίο της Παλατινής Ανθολογίας (2011)· *Friedrich Nietzsche, Για τη Φιλολογία* (2019)· *Βασιλιάς και Φαρμακός. Η τραγωδία του Σοφοκλή Οιδίππου Τύραννος* (2020, μαζί με τον Α. Παπαθωμά)· *Ο Υπερίων στα ερείπια των Αθηνών. Η ιδέα της Ελλάδας και ο Friedrich Hölderlin* (Περισπωμένη 2021).

Αθηνά Καβουλάκη

ΟΔΥΣΣΕΙΑΚΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ: Η ΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

Περίληψη

Στην Ομηρική *Οδύσσεια* το ζήτημα της προέλευσης των κακών στην ανθρώπινη ζωή τίθεται ρητά και προγραμματικά (α 32-34), σηματοδοτώντας την επική σύνθεση ως πεδίο πρόσφορο για την ιχνηλάτηση ατραπών κακού και δυστυχίας. Η επιστροφή των ηρώων στις πατρίδες τους μετά την Τρωική εκστρατεία παρουσιάζεται ως μείζον αγαθό, το οποίο στερείται ο κύριος ήρωας, Οδυσσέας. Η θεϊκή απόφαση για αποδέσμευση του ήρωα από το νησί της Καλυψώς και επιστροφή στην Ιθάκη παρουσιάζεται ως δικαίωση και φαντάζει χαρμόσυνη. Ωστόσο, όπως θα ήθελα να υποστηρίξω, η επίσημη ανακοίνωση από τον Δία της θεϊκής απόφασης και του τρόπου εκτέλεσής της (Οδ. ε 30-34) δε μπορεί να εκληφθεί ως χαρμόσυνο άγγελμα, καθώς η ρητή και κατηγορηματική υπογράμμιση της στέρησης του βασικού αγαθού της συνοδείας δίνει τελείως διαφορετικό χαρακτήρα στη θεϊκή εξαγγελία. Η εκπλήρωσή της φέρνει τον ήρωα σε κατ' ιδίαν και ολομέτωπη σύγκρουση με τον ασύμμετρα ανώτερο αντίπαλό του και φανερώνει το κακό και τη βίωσή του ως δυνητικά θανάσιμη συνέπεια της μοναχικής μετάβασης.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Αθηνά Καβουλάκη είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στη μελέτη της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας και κωμωδίας, της αρχαϊκής επικής και λυρικής ποιήσεως, του μύθου και της τελετουργίας και της πολιτισμικής ιστορίας της Αρχαιότητας εν γένει. Ενδεικτικοί τίτλοι δημοσιευμάτων της: *Πλειών: Papers in Memory of Christiane Sourvinou-Inwood* (Ρέθυμνο 2018), 'Κειμενική τυραννία ή σκηνική ελευθερία;' Η περίπτωση των *Βακχών* του Ευριπίδη' (2023), 'Ritual Politics and Space Control in Plutarch's *Alcibiades* and other Athenian *Lives*' (2022), 'Searching one's way in extremis: Confluent Routes and Odyssean Otherworldly Transitions' (2020) 'Choral Self-awareness: on the introductory anapaests of Aeschylus' *Supplices*' (2011), 'The Last Word: Ritual, Power,

and Performance in Euripides' *Hiketides*' (2008), 'Processional Performance and the Democratic Polis' (1999) κ.α.

Αικατερίνη-Νίνα Καρβούνη

**ΑΝΔΡΟΜΕΗΣ ΚΑΚΟΤΗΤΟΣ ΕΠΑΙΤΙΟΣ:
Ο ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΤΗΣ ΎΣΤΕΡΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ**

Περίληψη

Ενώ στα *Άλιευτικά* του Οππιανού (2^{ος} αι. μ.Χ.) στον Προμηθέα αποδίδεται η κατασκευή των ανθρώπων σαν τους αθανάτους (*Άλιευτ.* 5.3–7), ο Τιτάνας αναφέρεται περισσότερο στην ελληνική ποίηση της Ύστερης Αρχαιότητας για τις ποικίλες αρνητικές συνέπειες της δράσης του. Για παράδειγμα, όταν οι Νηρηίδες θρηνούν τον νεκρό Αχιλλέα στους *Μεθ' Ὀμηρον λόγους* του Κόιντου (3^{ος} αι. μ.Χ.) θυμούνται την προφητεία του Προμηθέα στον Δία, η οποία είχε οδηγήσει στη θνητογαμία της Θέτιδας και στη θνητότητα του γιου της Αχιλλέα (*ΜΟ* 5.338–340). Πιο διαδεδομένος είναι ο μύθος της κλοπής της φωτιάς και του ανταγωνισμού με τον Δία, στον οποίον αποδίδεται η τιμωρία του ίδιου του Προμηθέα αλλά και των δεινών των ανθρώπων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ιδιόμορφη εκδοχή του *Αἰώνος* στην αρχή του έβδομου βιβλίου των *Διονυσιακῶν* του Νόννου (5^{ος} αι. μ.Χ.), από όπου προέρχεται και ο χαρακτηρισμός του Προμηθέα στον τίτλο της παρούσας εργασίας (*Διον.* 7.59): ο *Αἰών* εδώ βλέπει στην κλοπή της φωτιάς (αντί για το νέκταρ) από τον Τιτάνα την αιτία για την *κακότητα* που επικρατεί στη ζωή του ανθρώπου, ενώ ο Δίας απαντά με την υπόσχεσή του για την επικείμενη γέννηση του θεού Διονύσου, ο οποίος θα φέρει στους ανθρώπους το δώρο του κρασιού. Η παρούσα εργασία θα εστιάσει στην πρόσληψη του ησιόδειου μύθου στο συγκεκριμένο χωρίο των *Διονυσιακῶν* του Νόννου και θα διερευνήσει περαιτέρω την απεικόνιση του Προμηθέα ως πηγή του κακού στην ελληνική επική ποίηση της Ύστερης Αρχαιότητας.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Αικατερίνη-Νίνα Καρβούνη σπούδασε Κλασική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (1999), όπου παρέμεινε και για μεταπτυχιακές σπουδές (MPhil, 2000). Εκπόνησε τη διδακτορική διατριβή της στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (D.Phil. 2005) και στη συνέχεια υπήρξε μεταδιδακτορικός υπότροφος της Βρετανικής Ακαδημίας (British Academy Postdoctoral Fellow) στο Murray Edwards College του Πανεπιστημίου του Cambridge (2005-2008) και εργάστηκε στο Τμήμα Φιλολογίας του ίδιου Πανεπιστημίου ως Affiliated Lecturer (2008-2011). Από το 2012 υπηρε-

τεί ως μέλος ΔΕΠ στο Τμήμα Φιλολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνονται η επική ποίηση από την αρχαϊκή περίοδο μέχρι την ύστερη αρχαιότητα. Έχει συγγράψει το βιβλίο *A Commentary on Quintus of Smyrna, Posthomerica 14* (OUP 2019) και (μαζί με τον Κ. Σπανουδάκη) το σύγγραμμα *Ποίηση Ύστερης Αρχαιότητας: Ανθολόγιο* (ΣΕΑΒ 2015), ενώ έχει συνεπιμεληθεί τους παρακάτω συλλογικούς τόμους: (με R. Hunter) *Signs of Life? Studies in Later Greek Hexameter Poetry* (Ramus 37.1-2)· (με S. Papaioannou, G. Scafoglio), *Latin Literature and Later Greek Poetry: Further Explorations* (De Gruyter 2022)· (με Α. Gavrielatos, G. Karla, Α. Papathomas), *Cyprus in Texts from Graeco-Roman Antiquity* (Mnemosyne Supplements, 2023).

Δέσποινα Κοσμοπούλου

ΦΙΛΟΚΤΗΤΟΥ ΑΛΓΗ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΟΦΟΚΛΗ ΣΤΟΝ ΜΥΛΛΕΡ ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗ ΖΙΩΓΑ

Περίληψη

Σύμφωνα με τις γενικές επιταγές της αρχαίας ελληνικής σκέψης και Φιλοσοφίας το κακό δεν υφίσταται οντολογικά αλλά αποτελεί μέρος μιας συμπαντικής λογικής και δεν λειτουργεί ως ρυθμιστής του ανθρώπινου βίου. Ενώ οι δυνάμεις που το προκαλούν παραμένουν άγνωστες, άμεση συνέπεια στον άνθρωπο είναι το άλγος, η οδύνη, ο πόνος. Οι αρχαίοι Φιλόσοφοι και Τραγικοί αντιλαμβάνονταν το κακό ως μια “ρωγμή” στην ανθρώπινη κατάσταση, αποτέλεσμα μιας σειράς μεταφυσικών και πνευματικών παραγόντων, οι οποίοι διαταράσσουν τη συμβίωση του ατόμου με τον φυσικό κόσμο, το “εγώ” του και την κοινωνία του με τους άλλους ανθρώπους. Μελετώντας την περίπτωση του *Φιλοκλήτη* του Σοφοκλή ως ενός από τους πιο αδικημένους και κατατρεγμένους από τη μοίρα ήρωες της αρχαίας τραγωδίας, ο τραγικός ποιητής ανέλαβε να αποδώσει την επίπονη διαδικασία του αέναου ανθρώπινου αγώνα και τη συνεχή πάλη του μεταξύ καλού και κακού. Το άλγος του Φιλοκλήτη είναι πολυδιάστατο: περιλαμβάνει το τραύμα, τη χρόνια αρρώστια, τον σωματικό και ψυχικό πόνο, την απώλεια, το πένθος.

Στη σύγχρονη δραματουργία η δήλωση ενός δυσάρεστου συναισθήματος για τον άνθρωπο οδηγεί στην υποδήλωση του άλγους και της οδύνης. Ο Φιλοκλήτης του Μύλλερ, γραμμένος στα μέσα της δεκαετίας του 1960, στο απόγειο της έξαρσης κομμουνιστικών, σταλινικών, ιδεαλιστικών και ρεαλιστικών ρευμάτων αποτελεί μια πρωτότυπη διασκευή της σοφοκλείας τραγωδίας, μια διδακτική παραβολή που ακολουθεί τους κανόνες ρητορικής του παράδοξου και αναπόδραστου, απαιτώντας από τον ανα-

γνώστη τον σεβασμό προς το διαφορετικό, το ασυμβίβαστο. Δέκα χρόνια αργότερα, στον Φιλοκτήτη του Βασίλη Ζιώγα, ο μύθος του Φιλοκτήτη θα ενδυθεί την σύγχρονη μορφή του, παραμένοντας όμως αδιασάλευτος. Η μεταπολιτευτική Ελλάδα, σαν άλλη Τροία, μέσα από τη βία και τον πόνο συνεχώς αγωνίζεται, έχοντας στο πλευρό της τρία ήθη πολεμιστών: τον Φιλοκτήτη με την αντιφατική ψυχολογία ως εκτελεστή του οράματος των Ελλήνων, τον Οδυσσέα με τη ρεαλιστική του λογική ως σταθερό ρυθμιστή των πράξεων και τον Νειπτόλεμο, τον καινούργιο αλλά αλόγιστα φιλόδοξο πολεμιστή ως οραματιστή ενός αισιόδοξου μέλλοντος. Μέσα από τους όρους της συγκριτικής γραμματολογίας και διακειμενικότητας θα παρακολουθήσουμε την πρόσληψη των τριών τραγωδιών ως χώρους στους οποίους συντελείται μια ταυτόχρονη σύζευξη και σύγκρουση της διαλεκτικής με τη βία, τον δόλο και τον πόνο, προσδιορίζοντας το κακό ως απουσία του αγαθού, ως αποτυχία πραγμάτωσης ενός σκοπού, η οποία προκαλεί οδύνη στον άνθρωπο, στοχεύοντας στη σημασιολογική προσέγγιση του όρου και των μορφών που μπορεί να λάβει.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Δέσποινα Γ. Κοσμοπούλου γεννήθηκε στην Αθήνα και είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Αριστούχος Διδάκτωρ του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, η Δέσποινα Κοσμοπούλου είναι μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών καθώς και στο τμήμα Κλασικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Διδάσκει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Επιπροσθέτως έχει ως γνωστικό αντικείμενο τη θεατρολογία και εξετάζει το παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, νεοελληνικό θέατρο και την αρχαία ελληνική τραγωδία μέσα από τις θεωρίες του θεάτρου και του δράματος. Είναι μέλος και ερευνήτρια του Εργαστηρίου Αρχαίας Ρητορικής και Δραματικής Τέχνης του τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, μέλος της Ελληνικής και Διεθνούς Σημειωτικής Εταιρείας. Συνεργάζεται με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού και συμμετέχει σε συνέδρια και επιστημονικά αφιερώματα. Μελέτες της έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά, σε πρακτικά συνεδρίων και αυτοτελή έργα.

Εξέδωσε τα βιβλία:

- 1) *Πιραντέλλο και Ζενέ: Μία 'συνάντηση' στο τραγικό και το παράλογο*, Δρόμων, 2017.
- 2) *Η διαλεκτική του χώρου και ο εγκλεισμός στο θέατρο*, Δρόμων, 2018
- 3) *Θεατρική γραφή και θεωρία του σημείου*, Δρόμων, 2020
- 4) *Η πρόσληψη του αρχαίου δράματος στη σύγχρονη σκηνή: η περίπτωση του Wajdi Mouawad*, Ηρόδοτος, 2023 (υπό έκδοσης).

Άγις Μαρίνvs

ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑΣ ΣΤΟ ΑΙΣΧΥΛΕΙΟ ΔΡΑΜΑ. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Περίληψη

Μία από τις όψεις που λαμβάνει το Κακό στις τραγωδίες του Αισχύλου είναι η υπονόμηση ή αντιστροφή της τελετουργικής τάξης. Αντί δηλαδή της εύτακτης και ευοίωνης τέλεσης μιας λατρευτικής πράξης, όπως κατεξοχήν η προσευχή ή η θυσία, έχουμε την παρείσφρηση λεκτικών διατυπώσεων ή χειρονομιικών, για παράδειγμα, εκδηλώσεων, που αναιρούν τον ίδιο τον σκοπό της πράξης αυτής. Κατ' αυτόν τον τρόπο η λατρευτική αυτή πράξη υπονομεύεται καίρια. Από την άλλη πλευρά, η θρησκευτικής υφής εικονοποιία, κατεξοχήν η σχετική με τη θυσιαστική τελετουργία, χρησιμοποιείται ενίοτε για να αποδώσει πράξεις εγκληματικές. Πρόκειται για την αντιστροφή της τελετουργίας, η οποία εξυπηρετεί την απόδοση της φρίκης μιας ανόσιας ενέργειας, καθώς από το σύνολο της τελετουργίας απομονώνονται συγκεκριμένα στοιχεία, ενώ παραλείπεται το όλο ευοίωνο θρησκευτικό πλαίσιο. Κρίσιμη, εν προκειμένω, είναι η κατάλληλη αξιοποίηση του μεταφορικού λόγου εκ μέρους του ποιητή. Στην ανακοίνωσή μας θα εστιάσουμε σε ορισμένες περιπτώσεις υπονόμησης ή αντιστροφής της τελετουργικής τάξης, όπως για παράδειγμα η χρήση της θυσιαστικής εικονοποιίας στον *Αγαμέμνονα*, εστιάζοντας σε συγκεκριμένα ερμηνευτικά ζητήματα που αναφέρονται.

Συνοπτικό βιογραφικό

Ο Άγις Μαρίνης είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας – Αρχαίου Θεάτρου στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Έχει σπουδάσει κλασική φιλολογία στην Αθήνα και στο Cambridge, όπου και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα τη συσχέτιση θρησκείας και ποιητικής στις ωδές του Πινδάρου. Ασχολείται επίσης ερευνητικά με την αρχαία ελληνική τραγωδία και ιδίως με τους *Επτά επί Θήβας* του Αισχύλου, καθώς και με την πρόσληψη του αρχαίου θεάτρου στη ρωμαϊκή εποχή, αλλά και στις μετέπειτα ιστορικές περιόδους. Πρόσφατα εκδόθηκε ο τόμος *Elements of Tragedy in Flavian Epic* (de Gruyter, 2021), τον οποίο επιμελήθηκε μαζί τη Σοφία Παπαϊωάννου.

Βασιλική Μαυροσκά

Η ΝΟΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΩΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΟΥ 2ου αι. μ.Χ.

Περίληψη

Η νοηματοδότηση του κακού, ως έννοια, πίστη, βίωμα, ανάγκη ή απλώς ως αντίθεση του ήθους απαντά σε όλες τις εκφάνσεις της πνευματοσύνης, από την ελληνιστική εποχή κι έπειτα. Η δική μας συμβολή αφορά στις προεκτάσεις που βιώνει η εκκλησιαστική γραμματεία στους ρωμαϊκούς χρόνους (31π.Χ.- 324 μ.Χ.), στην παλαιοχριστιανική εποχή με άλλα λόγια, και πως διαπερνά η εν λόγω έννοια από την ελληνιστική ποίηση στα απολογητικά κείμενα του 2^{ου} μ.Χ. αι. Είναι γεγονός ότι η οικείωση των πρώτων χριστιανών με τη διάκριση αγαθού- κακού είναι ουσιαστική, καθώς πηγάζει από την εμπειρική γνωσιολογία, τη χαρισματική κι όχι ως ιδεολογία ή πρόσχημα. Αυτό συμβαίνει καθώς, αν και δεν ονοματίζεται, σίγουρα καταγράφεται καθημερινά το εκκλησιαστικό βίωμα *ἐν Χριστῷ*, ως πρότυπο αποφυγής του κακού, της αμαρτητικής δηλ. συμπεριφοράς. Ακριβώς αυτό το σημείο είναι που προκύπτει από τα ανθρωπολογικά συλλογιστικά σχήματα τα οποία αναπτύσσονται στα απολογητικά κείμενα.

Συνοπτικό Βιογραφικό

Η Δρ Δρ Βασιλική Βασιλείου Μαυροσκά, γεννημένη στην Επανωμή Θεσσαλονίκης το 1973, υπηρετεί ως Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών στο γνωστικό αντικείμενο της Δογματικής. Είναι Διδάκτωρ Θεολογίας του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ΑΠΘ, καθώς και Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Ινστιτούτου Ιστορίας της Τέχνης της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Goethe της Φρανκφούρτης Γερμανίας. Τις μεταπτυχιακές της σπουδές στη Χριστιανική Αρχαιολογία και Τέχνη, όπως και τις προπτυχιακές της σπουδές στη Θεολογία τις πραγματοποίησε στο ίδιο Τμήμα του ΑΠΘ. Είναι κάτοχος δύο μεταδιδακτορικών διπλωμάτων (Post Doc), γνώστης της αγγλικής και γερμανικής γλώσσας και μερικώς της γαλλικής. Αρθρογραφεί και συμμετέχει σε επιστημονικά και οικουμενικά δρώμενα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είναι έγγαμη με τον Σπύρο Σπυρόπουλο με τον οποίο έχει αποκτήσει δύο παιδιά.

Ελένη Μπολιάκη & Λαμπρινός Πλατυδόνης

**ΤΑ ΔΕΙΝΑ ΤΩΝ ΤΡΩΑΔΙΤΙΣΣΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΚΑΒΗ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ**

Περίληψη

Στην τραγωδία *Έκάβη* ο Ευριπίδης θα θέσει σε τόσο βάθος τη γραφίδα του ως αναφορά στο πλήθος και το μέγεθος των συμφορών που είναι δυνατόν να υποστούν οι δύσμοιροι θνητοί, που ο Αριστοτέλης θα την κατατάξει ως ένα έργο αναφοράς για το μέγεθος της δυστυχίας που μπορεί να αντέξει ο άνθρωπος. Οι συμφορές στην *Έκάβη* δεν θα κάνουν καμιά εξαίρεση, θα πλήξουν ανεπανόρθωτα έργω και λόγω όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα, ιδιαίτερα όμως θα πληγούν οι γυναίκες, οι Τρωαδίτισσες, χήρες ή κόρες γενναίων επώνυμων Τρώων με προεξάρχουσα την ομώνυμη του έργου ηρωίδα, Εκάβη. Το πρόβλημα που καλούμεθα να συζητήσουμε είναι: γιατί τόση δυστυχία στις Τρωαδίτισσες, ποιοι ευθύνονται για τα τόσο φρικτά και μεγάλα βάσανά τους, ποια είναι τα βαθύτερα αίτια της γιγάντωσης του κακού στον πιο αδύναμο και ανυπεράσπιστο ανθρώπινο πληθυσμό, στις γυναίκες, που εν προκειμένω δεν έφεραν καμιά ευθύνη οι ίδιες για τον Πόλεμο. Ποιος ήταν τελικά ο στόχος τού «από σκηνης φιλοσόφου» ποιητή και τι διδάσκει διαχρονικά μέσω του παραδείγματος των πολύπαθων Τρωαδίτισσών, της Εκάβης, της Πολυξένης, της Κασσάνδρας αλλά και των αιχμάλωτων γυναικών του πολέμου, τους συμπατριώτες του, αλλά και την ανθρωπότητα σχετικά με το κακό, τη δύναμή του, τη σχέση του με τους θεούς και την αντιμετώπισή του από το μυριόπαθο και πολύπινο ανθρώπινο γένος;

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Ελένη Μπολιάκη από το 2019 είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο με αντικείμενο τον Ελληνικό Πολιτισμό. Τα προηγούμενα έτη ήταν μέλος ΔΕΠ στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (2005-2019). Έχει λάβει το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα και το Διδακτορικό της από το Τμήμα Θρησκευολογίας του Syracuse University στη Νέα Υόρκη, με θέμα διατριβής «Αρχαίο Ελληνικό Δράμα και Μεταμοντέρνα Ψυχανάλυση: Ευριπίδης και Jacques Lacan». Έχει διδάξει «Αρχαία Ελληνική Θρησκεία» και «Ελληνική Μυθολογία» στο Syracuse University, και ως Επίκουρη καθηγήτρια το μάθημα της «Ιστορίας του Δυτικού Πολιτισμού» στο State University of New York (SUNY). «Ιστορία του Δυτικού Πολιτισμού» και «Θρησκείες του Κόσμου» έχει διδάξει και στο Αμερικανικό Κολλέγιο Ανατόλια στη Θεσσαλονίκη. Στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης δίδαξε τα προπτυχιακά μαθήματα «Ορφείας και Διόνυσος», «Μυθολογίες των Λαών του Παρευξείνιου Χώρου», «Θρησκευολογική Επισκόπηση του Παρευξείνιου Χώρου», «Ο Κόσμος του Ισλάμ», και στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών το μάθημα «Ιστορία και Πολιτισμός στον Παρευξείνιο Χώρο: ο Διόνυσος», επικεντρώνοντας σε δι-

αφορετικές προσεγγίσεις, μεθοδολογίες και ερμηνείες του διονυσιακού μύθου και της διονυσιακής λατρείας. Έχει συμμετάσχει με ομιλίες σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό, έχει δημοσιεύσει πλήθος άρθρων, και είναι συγγραφέας των βιβλίων *Το Διονυσιακό Αναστενάρι: Ερμηνείες και Παρερμηνείες* (εκδόσεις Πατάκη), και *Introduction to Jacques Lacan* (ιατρικές εκδόσεις Πασχαλίδη).

Μαρία Ξέστερνου

ΑΠΟΤΥΠΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ «ΚΑΚΟ» ΜΕ ΨΗΦΙΑΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΩΝ DIGITAL HUMANITIES

Περίληψη

Πώς μπορεί να διερευνηθεί η παρουσία της έννοιας του «κακού», όταν ο ίδιος ο όρος, σχεδόν απουσιάζει στα λυρικά ποιητικά κείμενα; Τα ψηφιακά ερευνητικά εργαλεία μπορούν με άνεση να ανιχνεύσουν λεξιλογικές συχνότητες και δεσμούς αλλά σε σημασιολογικό επίπεδο η ψηφιακή επεξεργασία περιπλέκεται. Η παρούσα έρευνα αξιοποιεί περιπτωσιολογικά την ποίηση της Σαπφούς και του Αρχίλοχου, του Baudelaire και του Καρυωτάκη, με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων όπως Voyant Tools, Recogito κ.ά. για να αποτυπώσει την πρόσληψη της έννοιας του κακού σε λυρικό ποιητικό περιβάλλον. Διερευνάται η παρουσία της έννοιας του κακού στην ομορφιά, την ηθική, την τύχη. Το μεθοδολογικό σχήμα συνεργατικής ερευνητικής προσέγγισης που προτείνεται με τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων μπορεί να εφαρμοστεί ως διδακτική δραστηριότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Μαρία Ξέστερνου (αριστούχος πτυχιούχος Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ, μεταπτυχιακή διπλωματούχος και διδάκτωρ Σορβόνης) είναι μόνιμη Επίκουρος Καθηγήτρια στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στο γνωστικό αντικείμενο «Διδασκαλία φιλολογικών μαθημάτων με την εφαρμογή λογισμικού». Διδάσκει προπτυχιακά και μεταπτυχιακά μαθήματα αναφορικά με την παιδαγωγική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών από τον κλάδο των φιλόλογων. Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στα: Εκπαιδευτικά λογισμικά, Εφαρμογές ΤΠΕ στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, Πολυτροπικά κείμενα, Ψηφιακή αφήγηση, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς και Παιδαγωγική και Έρευνα των Digital Humanities, Crowdsourcing. Είναι κριτής σε διάφορα επιστημονικά περιοδικά και ελληνικά και διεθνή συνέδρια, μέλος ερευνητικών ομάδων και επιστημονική υπεύθυνη πολυάριθμων ελληνικών και ξένων ερευνητικών προγραμμάτων. Είχε την επιστημονική ευ-

θύνη για το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου του έργου της Ταχύρρυθμης επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (T4E) και του παραγόμενου επιμορφωτικού υλικού που παρακολούθησαν πανελλαδικώς περίπου 13.000 φιλόλογοι. Υπήρξε Εκπρονήτρια του Αναλυτικού προγράμματος Σπουδών Λογοτεχνίας Λυκείου (2022), Επιμορφώτρια Α΄ (ΙΕΠ), Επόπτρια εκπαιδευτικού υλικού της Εισαγωγικής επιμόρφωσης εκπαιδευτικών (ΙΕΠ ενότητα Α3-Δευτεροβάθμια-Διδακτικές Μέθοδοι και Τεχνικές), Ειδικός επιστήμονας ΥΠΑΙΘ, Ειδική επιστήμονας και Επιμορφώτρια Κ.ΑΝ.Ε.Π-Γ.Σ.Ε.Ε., ενώ το 2021 ορίσθηκε ως Υψηλή Εμπειρογνώμονας του γαλλικού υπουργείου Παιδείας στο πεδίο Πόροι και εξ αποστάσεως εκπαίδευση για τα μαθήματα αρχαία ελληνικών. Διατελεί Πρόεδρος της Περιφερειακής Επιτροπής Προτύπων και Πειραματικών Σχολείων Πελοποννήσου.

Μαρία Παζάρσκη

**ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΔΗΓΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗ Ή ΤΗΝ ΚΑΚΙΑ.
ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ
ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ**

Περίληψη

Στον πρόλογο του βιβλίου των Παροιμιών της Παλαιάς Διαθήκης (κεφ. 1-9), προϊόν παροιμιακής ποίησης κατά πάσα πιθανότητα του 4ου αι. π.Χ., η καλή γυναίκα – γυναίκα σοφία υποδεικνύει το δρόμο της αρετής ενώ η κακή γυναίκα – γυναίκα ανοησία αποτελεί φορέα του κακού. Η πρώτη, σε όποιον ακολουθεί το δρόμο της, χαρίζει τη σωτηρία και τη ζωή. Η δεύτερη, με τη συμπεριφορά της δαλεάζει το θύμα της και το παρασύρει να λειτουργήσει ενάντια στο θέλημα του Θεού, δηλαδή στο να πράξει το κακό. Η εικόνα του δρόμου της καλής και της κακής γυναίκας παραπέμπει στο μοτίβο του δρόμου της αρετής και της κακίας που συναντάται στην αρχαία ελληνική γραμματεία. Ο προσκεκλημένος άντρας ταυτόχρονα και από την σοφία και από την ανοησία, είναι γνωστή παράσταση στον αρχαίο ελληνικό μύθο για τον Ηρακλή. Η ποιητική προσωποποίηση αφηρημένων εννοιών, όπως η προσωποποίηση της σοφίας ή της ειδωλολατρίας, η ενσωμάτωση του κακού στη γυναίκα-κακή σύμβουλο, που βάζει σε πειρασμό τον άνθρωπο να πράξει το κακό, αποτελούν θέματα και μοτίβα από την ειδωλολατρική μυθολογία που χρησιμοποιούνται ως μέσα έκφρασης του ποιητικού ύφους στα φιλολογικά προϊόντα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και ευρύτερα των πολιτισμών της Αρχαίας Εγγύς Ανατολής. Στις καλές θεές της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που κατοικούν στον Όλυμπο και επεμβαίνουν στη ζωή των ανθρώπων για την αντιμετώπιση του κακού, στις θεότητες «αιδώς» και «νέμεσις» στον

Ησίοδο, στην «πίστη και στη «σωφροσύνη» στον Θέογνη, στη θεία δίκη στον Άρατο, στη σοφία στην Αίγυπτο (Μάατ), θεότητα της δικαιοσύνης και της τάξης, διαπιστώνονται τέτοια στοιχεία. Εστιάζοντας στις εικόνες των γυναικών οδηγών προς την αρετή ή την κακία προσεγγίζουμε το κακό ως πράξη επιλογής του ανθρώπου να παραβιάσει τον θεϊκό νόμο μη ακολουθώντας τους λόγους της θεόσταλτης σοφίας.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Μαρία Παζάρσκη είναι πτυχιούχος Θεολογίας· κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στον Τομέα Βιβλικής Γραμματείας και Θρησκευολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ· κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος με ειδίκευση στο γνωστικό αντικείμενο «Παλαιά Διαθήκη» της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Κατά τις μεταπτυχιακές της σπουδές φοίτησε για κάποιο διάστημα στο Τμήμα Καθολικής Θεολογίας του Πανεπιστημίου Westfälische Wilhelms Universität Münster Γερμανίας και ως υποψήφια διδάκτωρ στο Ινστιτούτο Γερμανικής Φιλολογίας και στο Τμήμα της Ευαγγελικής Θεολογίας του Universität Hamburg Γερμανίας. Από το 1999 έως το 2022 δίδαξε ως Θεολόγος εκπαιδευτικός σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, υπηρέτησε ως Διευθύντρια Γυμνασίου, ως αποσπασμένη στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. και στην Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας. Έχει συμμετάσχει σε Προγράμματα Εκπαίδευσης ως Αξιολογήτρια Εκπαιδευτικών Έργων και Εκπαιδευτικού υλικού και ως Επιμορφώτρια στα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τα Θρησκευτικά. Υλοποίησε υποδειγματικές και διαθεματικές διδασκαλίες, βιωματικά εργαστήρια, δράσεις «ανοικτής τάξης» για τον ρατσισμό, τον αντισημιτισμό, το Ολοκαύτωμα των Εβραίων, τον σχολικό εκφοβισμό κ.ά. Εκπαιδεύτηκε σε θέματα Σύγχρονης Παιδαγωγικής, στην Ελληνική Παλαιογραφία κ.ά. Συμμετείχε ως μέντορας στο Πρόγραμμα Διδακτικής και Πρακτικής Άσκησης φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. Από το 2022 διδάσκει στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθήνας ως μέλος Ε.Δ.Ι.Π. με γνωστικό αντικείμενο «Παλαιά Διαθήκη». Συμμετέχει με διαλέξεις στο πρόγραμμα του Λαϊκού Πανεπιστημίου της Εταιρείας των Φίλων του Λαού. Έχει συμμετάσχει σε Διεθνή Θεολογικά Συνέδρια, Επιστημονικές Συναντήσεις και Ημερίδες. Το δημοσιευμένο έργο της πάνω στην «Παλαιά Διαθήκη» περιλαμβάνει άρθρα σε Διεθνή Επιστημονικά Περιοδικά, πρωτότυπα επιστημονικά λήμματα σε Τόμους, μονογραφία για θέματα της σοφιολογικής γραμματείας, υπόμνημα στον Εκκλησιαστί (συνεργασία με τον Καθηγητή Δημήτρη Καϊμάκη) καθώς και βιβλιοκρισία σε μετάφραση του βιβλίου των Ψαλμών. Επίσης, εκπόνησε σχόλια στα βιβλία *Εκκλησιαστής* και *Παροιμίες* στο πλαίσιο του προγράμματος έκδοσης μιας σχολιασμένης Αγίας Γραφής από την Ελληνική Βιβλική Εταιρεία. Είναι μέλος της Society of Biblical Literature και επιστημονική συνεργάτιδα στην Ελληνική Βιβλική Εταιρεία.

Αθηνά Παπαχρυσόστμου

αὐται δ' ἀπάντων ὑπερέχουσι τῶν κακῶν (Αναξίλας απ. 22.7):

Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΑΣ ΩΣ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΚΟΝ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΚΩΜΩΔΙΑ

Περίληψη

Η ανακοίνωση αυτή φιλοδοξεί να καταγράψει και να αναλύσει την πολύ συγκεκριμένη μορφή που προσλαμβάνει η πολυσχιδής έννοια του 'κακού' στα σωζόμενα αποσπάσματα της Μέσης και Νέας Κωμωδίας. Όπως προκύπτει από τη μελέτη του πρωτογενούς υλικού, στην κωμική σκηνή του 4^{ου} αι. π.Χ. και εξής το 'κακόν' προσωποποιείται και στερεοτυπικά ταυτίζεται με τον χαρακτήρα της εταίρας, η οποία – ωσάν αρπακτικό, άγριο θηρίο ή μυθικό τέρας – εμφανίζεται να απειλεί τη φυσική υπόσταση και την οικονομική επιβίωση όσων συγχρωτίζονται μαζί της. Αυτή η δηκτική (και σχεδόν επιθετική) στάση των κωμικών ποιητών υπερβαίνει κατά πολύ την έννοια της εγγενούς στην Κωμωδία 'σάτιρας': τα δε βαθύτερα αίτια της θα πρέπει να αναζητηθούν στις οικονομικές και κοινωνικές συνιστώσες της εποχής. Ταυτόχρονα, στον αντίποδα της ζοφερής απεικόνισης της εταίρας ως 'κακού', μια ευάριθμη ομάδα κωμικών αποσπασμάτων προβάλλει μια διαμετρικά αντίθετη εικόνα της εταίρας ως ευγενικής, πρόσχαρης και καλοσυνάτης, μια εικόνα που εναρμονίζεται σε μεγάλο βαθμό με τον τρόπο που σκιαγραφεί ο Μένανδρος τις εταίρες στα έργα του.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Αθηνά Παπαχρυσόστμου είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Αριστούχος απόφοιτος και πρωτεύσασα του Τμήματος Κλασικών Σπουδών & Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Royal Holloway University of London και εκπόνησε τη διδακτορική διατριβή της στο University College London, με υποτροφία του Κοινωφελούς Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης». Έχει, επίσης, λάβει υποτροφίες από το Ίδρυμα Fulbright (επισκέπτρια ερευνήτρια στα Πανεπιστήμια Harvard και Boston) και από το Ίδρυμα Loeb Classical Library. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της εστιάζονται στο αρχαιοελληνικό δράμα (κυρίως κωμωδία), την αθηναϊκή δημοκρατία και την αρχαιοελληνική πολιτική σκέψη, καθώς και την κριτική κειμένου. Από το 2012 είναι συνεργάτιδα του Διεθνούς Ερευνητικού Προγράμματος για την αρχαιοελληνική κωμωδία KomFrag (<https://www.altphil.uni-freiburg.de/komfrag>), το οποίο τελεί υπό την αιγίδα της Ακαδημίας Επιστημών της Χαϊδελβέργης. Στις επιστημονικές δημοσιεύσεις της συγκαταλέγονται έξι μονογραφίες (τρεις στην αγγλική γλώσσα και τρεις στην ελληνική), η συνεπιμέλεια τεσσάρων συλλογικών τόμων, καθώς και πο-

λυάριθμα λοιπά επιστημονικά πονήματα (άρθρα, κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους κλπ.). Οι πιο πρόσφατες μονογραφίες της είναι: *Ephippus: Introduction, Translation, Commentary* (Göttingen 2021) και *Θουκυδίδου Περικλέους Επιτάφιος: Ο ἀγήρως ἔπαινος της Αθηναϊκής Πολιτείας. Μεταφραστική και Ερμηνευτική Προσέγγιση* (Αθήνα 2020). Επιπρόσθετα, είναι επιστημονική υπεύθυνη του ερευνητικού προγράμματος «Η αυτενέργεια μέσα από σύγχρονες αναγνώσεις αρχαιοελληνικών δραμάτων. Σταθμοί από την αρχαία ελληνική τραγωδία μέχρι τη σύγχρονη νεοελληνική ποίηση», στο πλαίσιο του Προγράμματος Χρηματοδότησης Βασικής Έρευνας Κ. Καραθεοδωρή 2020. Έχει, τέλος, συνδιοργανώσει τέσσερα Διεθνή Συνέδρια στο Πανεπιστήμιο Πατρών.

Θεόδωρος Γ. Πανπός & Χαρίκλεια Θ. Πανπά

Η ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

Περίληψη

Ο προβληματισμός σχετικά με τον εννοιολογικό και ποσοτικό προσδιορισμό της φτώχειας έχει αποτελέσει και εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένων ερευνητικών αναζητήσεων και προβληματισμών. Επιγραμματικά, θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως φτωχό ένα άτομο με βιοτικό επίπεδο κάτω από το ελάχιστο όριο διαβίωσης. Συνοδοιπορώντας με τον άνθρωπο σχεδόν σε κάθε περίοδο της ιστορίας του, η φτώχεια αποτελεί μια διαρκή, επιτακτική πρόκληση για την ευημερία των λαών. Στις αντικειμενικές διαστάσεις της φτώχειας περιλαμβάνονται η έλλειψη υλικών πόρων, το μικρό προσδόκιμο ζωής, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η ασθένεια. Η ένδεια επηρεάζει ατομικά ή συλλογικά τις ανισότητες στην ανθρώπινη ζωή και την πρόσβαση σε βασικά αγαθά που την προάγουν, όπως επαρκής σίτιση και κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης. Και ήταν αδύνατο να αφήσει αδιάφορο τον ποιητή Αριστοφάνη, που έστρεψε το ενδιαφέρον της τέχνης του στο εδώ και τώρα των πραγμάτων στηλιτεύοντας καταστάσεις και πρόσωπα. Γι' αυτό, ο εννοιολογικός προσδιορισμός και οι πολλαπλές διαστάσεις της φτώχειας στο έργο του αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας εισήγησής μας. Αφετηρία αποτελεί η γενικότερη επισήμανση, ότι στην αρχαία κωμωδία η φτώχεια συνδέεται μεταφορικά με την ξηρασία και τη δυστυχία. Ο φτωχός είναι *αύχμηρος*, δηλαδή ξηρός, άθλιος, ελεεινός και δυστυχισμένος. Η Φτώχεια παρουσιάζεται ως τέρας φρικτό: *ζῶον ἐξωλέστερον (Πλούτος, 443)*· είναι η χειρότερη μορφή βίας. Τα αντίθετά τους, ο πλούσιος και ο πλούτος, αποτελούν μέτρο σύγκρισης ώστε να αναδειχθεί καλύτερα το μέγεθος της φτώχειας.

Συνοπτικό βιογραφικό

Ο Θεόδωρος Γ. Παππᾶς εἶναι πρωτοβάθμιος καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γραμματείας στὸ Τμῆμα Ἀρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας καὶ Μουσειολογίας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου, ὅπου ὑπηρετεῖ ἀπὸ τὸ 1989. Εἶναι συγγραφέας τῶν βιβλίων: *Anthropologie de la comédie grecque ancienne* (διδ. διατριβή, Montpellier 1989 – ἐκδ. Βιβλιοεκδοτικὴ Μ. & Γ. Ἀναστασάκης, Ἀθήνα 1990)· *Ὁ φιλόγελως Ἀριστοφάνης*, ἐκδ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1994· *Θεατρικὲς παραστάσεις στὴν ἀρχαία Κέρκυρα*, ἐκδ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 1996· *Προσεγγίσεις στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ παιδεία. Ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ὡς τὸν Ἰσοκράτη*, ἐκδ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 2007· *Ἡ μεθοδολογία τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας στὶς ἀνθρωπιστικὲς ἐπιστῆμες*, ἐκδ. Καρδαμίτσα, Ἀθήνα 2016· *Ἀριστοφάνης: ὁ ποιητὴς καὶ τὸ ἔργο του*, ἐκδ. Gutenberg, Ἀθήνα 2019² (1η ἔκδοση 2016). Ἔχει ἐπιμεληθεῖ τὴν ἔκδοση τῶν συλλογικῶν τόμων: *Κέρκυρα. Ἐγχειρίδιο Τοπικῆς Ἱστορίας*, ἐκδ. Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτούτο, Ἀθήνα 2000· *Ἑλληνικὴ παρουσία στὴν Κάτω Ἰταλία καὶ Σικελία*, Πρακτικὰ Διεθνoῦς Συνεδρίου, Κέρκυρα 2000· *Ἀπτικὴ κωμωδία. Πρόσωπα καὶ προσεγγίσεις* (ἐπιμ. ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν καθ. Ἀνδρέα Μαρκαντωνᾶτο), ἐκδ. Gutenberg, Ἀθήνα 2011· *Ἐγχειρίδιο Ἱστορίας Ἰονίων Νήσων*, ἐκδ. Ἰόνιο Πανεπιστήμιο – Περιφέρεια Ἰονίων Νήσων, Κέρκυρα 2019. Στὰ ἐπιστημονικὰ του ἐνδιαφέροντα περιλαμβάνονται ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία, τὸ Ἀρχαῖο Θέατρο, ἡ Ἀνθρωπολογία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιγραφικὴ, ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Θρησκεία καὶ ἡ Τοπικὴ Ἱστορία.

Ἡ Χαρίκλεια Παππά εἶναι κλασικὸς φιλόλογος, πτυχιούχος τοῦ Τμήματος Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων (2016). Κάτοχος μεταπτυχιακοῦ τίτλου σπουδῶν (ΠΜΣ): «Το Θέατρο ὡς Κοινωνικὸς καὶ Πολιτικὸς Θεσμός», Τμῆμα Μεσογειακῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Αἰγαίου (2018). Εἶναι διδάκτωρ κλασικῆς φιλολογίας με θέμα διατριβῆς «Τα χαρακτηριστικὰ καὶ οἱ μέθοδοι ἀνάδειξης τῆς Γυναίκας - Ηγέτη στὴν Τραγωδία καὶ Κωμωδία: συγκριτικὴ προσέγγιση» (2023, βαθμὸς: ἀρίστα). Φιλόλογος καθηγήτρια στὸ Ἀρσάκειο Γυμνάσιο καὶ Λύκειο Ἰωαννίνων (2021-2022). Συμμετείχε με ανακοίνωση σε τέσσερα Συνέδρια με ἀρχαιονωστικὰ θέματα. Ἔχει δημοσιεύσει τρία ἀρθρα σε Πρακτικὰ Συνεδρίων καὶ Συλλογικοὺς Τόμους. Εἶναι συνεργάτιδα τοῦ θεσμοθετημένου Εργαστηρίου Τεκμηρίωσης Ἱστορικῆς καὶ Πολιτιστικῆς Κληρονομίας τοῦ Τμήματος Ἀρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας καὶ Μουσειολογίας τοῦ Ἰονίου Πανεπιστημίου. Εἶναι κάτοχος τοῦ *Certificate of Proficiency in English*, Michigan University, Level C2, 2016 καὶ τοῦ *TOEIC Certificate of Achievement*, total score: 925/990, 2016.

Χριστίνα Πέμα

ΤΟ ΚΑΚΟ ΩΣ ΟΚΝΗΡΙΑ ΣΤΟ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΗΣΙΟΔΟΥ

Περίληψη

Στο *Έργα και Ήμέραι* ο Ησίοδος, ο αρχαίος Έλληνας ποιητής-στοχαστής επικεντρώνεται σε αντίθετες έννοιες οι οποίες προβαλλόμενες τονίζουν το δίπολο αρνητικό -θετικό χωρίς να παραγνωρίζει τα μη διακριτά όριά τους, αφού πολλές φορές στο ίδιο το κακό μπορεί να κρύβεται και κάτι καλό. Στο βασικό σχήμα της συνύπαρξης του θετικού και του αρνητικού υπόκειται και το δίπολο εργασία-οκνηρία. Η εργασία ως ανάγκη θεόσταλη είναι βιολογική, κοινωνική και νοητική, και χάρη σε αυτήν ο άνθρωπος εξασφαλίζει αυτάρκεια και ευημερία. Από την άλλη, ο οκνηρός άνθρωπος δεν μπορεί να συνυπάρχει σε αρμονία σε μία κοινωνία, αφού η εργασία είναι το θεμέλιο του αλληλοσεβασμού και της ειρηνικής συνύπαρξης σύμφωνα με τον Ησίοδο. Ως κορυφαίος ποιητής και διδάσκαλος, σε μια προσπάθεια να αποτρέψει τον άνθρωπο από τη φιλαργυρία και την απληστία, τονίζει και υπερυψώνει τις ηθικές αξίες όπως τον προσωπικό μόχθο και την έντιμη εργασία, τα οποία είναι τα μόνα ηθικά ορθά μέσα για να πλουτίσει ο άνθρωπος. Η εδραίωση της κοινωνικής ευημερίας, όπως τονίζει, πραγματοποιείται όταν ο άνθρωπος εργάζεται σκληρά και ακολουθεί τον σωστό και ενδεδειγμένο ηθικό δρόμο. Μέσα από το έπος του για την εργασία ο ποιητής προτρέπει τους ανθρώπους να γίνουν πιο δημιουργικοί. Επικεντρώνοντας τη μελέτη μας στη διαχρονική επίδραση της ποίησης του Ησίοδου, και με βάση τις πανανθρώπινες αξίες που διδάσκει θα επιχειρήσουμε να διαγνώσουμε τη θέση που έχει ή πρέπει να έχει και στο εκπαιδευτικό σύστημα των ημερών μας, που η εργασία ως έννοια απασχόλησης με σκοπό την μάθηση και την ανακάλυψη, όχι μόνο απομακρύνει τα παιδιά από την οκνηρία και ενισχύει την αυτοπεποίθησή τους μέσα από την χαρά της δημιουργίας, αλλά αποτελεί και διέξοδο η οποία αποτρέπει το κακό, ανοίγοντας τον δρόμο της ευτυχίας και της αρετής. Ο Ησίοδος προτάσσοντας την εργατικότητα, μας υπενθυμίζει ότι το Σχολείο δεν είναι και δεν πρέπει να είναι μόνο φορέας μετάδοσης γνώσεων, αλλά να αποτελεί κυρίως φορέα αξιών, ιδανικών και βασικό εργαλείο προώθησης και επίτευξης της ολοκλήρωσης του ατόμου και της κοινωνικής ευταξίας και ευημερίας. Μήπως λοιπόν, ήρθε η ώρα να προτάξουμε το ησιόδειο πρότυπο στη λειτουργία των εκπαιδευτικών δομών μας, ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, εκεί που διαπλάθεται η προσωπικότητα και ο κοινωνικός χαρακτήρας του ατόμου, θέτοντας τα γερά θεμέλια της ολοκλήρωσης των προσωπικοτήτων και της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας των κοινωνιών; Μήπως από τα πρώτα κιόλας βήματα των παιδιών στην εκπαίδευση θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην άσκηση, στην εργασία, στο σωματικό και πνευματικό μόχθο και ακολούθως στην απόκτηση γνώσεων; Στις τυχόν απαντήσεις

στα ανωτέρω ερωτήματα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι η επικέντρωση των προσπάθειών μας στη μετάδοση των γνώσεων, και μάλιστα κατά παθητικό τρόπο, μάλλον οδηγεί στα αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Χριστίνα Πέμα, είναι πτυχιούχος της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών. Υποψήφια διδάκτωρ από το Πανεπιστημιακό έτος 2022-2023 στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Σχολή Επιστήμης της Πληροφορίας και Πληροφορικής, Τμήμα Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας. Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών εις την Ηθική Φιλοσοφία του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (2016) και από το έτος 2022 Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα: «Παραστατικές Τέχνες» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π). Στα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συγκαταλέγονται η μυθολογία, το αρχαίο δράμα και η επιρροή τους στην εκπαίδευση. Υπηρετεί στη δημόσια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός και Προϊσταμένη σε σχολική μονάδα Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Λαμπρινός Πλατυπόδης

ΤΟ ΚΑΚΟ ΩΣ ΕΡΙΔΑ ΣΤΗΝ ΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ

Περίληψη

Το κακό στην Αρχαία Ελληνική Γραμματεία είναι πανταχού παρόν σε ποικίλες μάλιστα μορφές και μέσα από διαφορετικές διαδρομές, γεγονός που καθιστά τη ζωή των ανθρώπων αφόρητη. Η σαφής διακήρυξη σε όλο το ομηρικό έργο ότι ο άνθρωπος αποτελεί το πιο αδύναμο πλάσμα στη γη απέναντι στις ευμετάβλητες συνθήκες της ζωής, στην παντοδυναμία της μοίρας, στην αστάθεια της τύχης, στις δολιχοδρομίες του νου του και την αμφιθυμία των θεών αποκαλύπτει το μέγεθος του δράματός του, που εντείνεται θανάσιμα κάθε φορά που αρνείται την κοινωνική και πολιτική του υπόσταση και έρχεται σε διάσταση και διαφωνία με τους ομοπαθείς συνανθρώπους του. Η έριδα ως διαφωνία και διάσταση απόψεων στην *Ιλιάδα* αποτελεί το πρωταρχικό αίτιο του μένους μεταξύ του Αγαμέμνονος και του Αχιλλέα, που θα στείλει αναίτια πολλές ψυχές στον Άδη και θα επισωρεύσει πολλά δεινά στα δύο αντίπαλα στρατόπεδα, των Αχαιών και των Τρώων, μηδέ εξαιρουμένων και των ιδίων των πρωταγωνιστών αυτής της αιμοβόρας διαμάχης. Η έριδα προς μεγάλη δυστυχία των αν-

θρώπων υποκινείται πολλές φορές από τους θεούς, έχοντας μάλιστα και αντιπρόσωπο την ομώνυμη θεά στο πολυθεϊστικό αρχαίο στερέωμα. Τα ερωτήματα που γεννώνται είναι πολλά, μεταξύ αυτών και για το μέγεθος της ευθύνης των θεών για τη δραματική διάσταση αυτής της μορφής του κακού, με δεδομένο ότι ο ρόλος τους και ιδιαιτέρως του πατέρα των θεών και των ανθρώπων του Δία, είναι η μέριμνα, η διασφάλιση της αρμονίας του σύμπαντος. Πώς λοιπόν συνυπάρχουν από τη μια το κακό, η έριδα και από την άλλη το εύτακτο σύμπαν, μέσα στο οποίο το πιο έλλογον, τη βουλήσει των θεών, υποπίπτει στα πιο επώδυνα σφάλματα, καθιστώντας τη ζωή του, το πολυτιμότερο αγαθό, ένα αενάως κινούμενο εκκρεμές ανάμεσα στο καλό και το κακό, στην επιτυχία και στην αποτυχία, στην ευτυχία και τη δυστυχία, και τελικώς διεγκυστίνδα μεταξύ της τραγικής του απώλειας και της δραματικής του σωτηρίας;

Συνοπτικό Βιογραφικό

Ο Λαμπρινός Πλατυπόδης του Ευσταθίου και της Δημητριάς γεννήθηκε στον Κοιλιωμένο Ζακύνθου. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών· κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Ορθόδοξη Θεολογία της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου· Διδακτορικού Διπλώματος στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία και Διδακτορικού Διπλώματος στην Αρχαία Ελληνική Φιλολογία. Υπηρέτησε στην ιδιωτική εκπαίδευση από το 1987 έως το 1996 και στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 1996 έως το 2018, και ως στέλεχος από το 2007 έως το 2015 και από το 2017 έως το 2018. Από τον Ιανουάριο του 2019 ανήκει στο μόνιμο ειδικό διδακτικό προσωπικό της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας της Αθήνας, διδάσκοντας Αρχαία Ελληνικά, Ηθική και Φιλοσοφία. Παράλληλα είναι Σύμβουλος-Καθηγητής στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών, «Παραστατικές Τέχνες» στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διετέλεσε Σύμβουλος-Καθηγητής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στον Ελληνικό Πολιτισμό και Διδάσκων με ανάθεση στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και της ΑΣΠΑΙΤΕ. Διετέλεσε επίσης από το 2003 έως το 2014 μέλος, Αντιπρόεδρος και Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του Πνευματικού Κέντρου Θρακομακεδόνων (ΝΠΔΔ) του πρώην Δήμου Θρακομακεδόνων και νυν Δήμου Αχαρνών και υπήρξε ιδρυτικό μέλος της διοικούσας και της επιστημονικής επιτροπής του Διεπιστημονικού Κέντρου Διαλέξεων του Δήμου Αχαρνών (ΔΙ.ΚΕ.ΔΙ.Δ.Α). Έχει δημοσιεύσει πενήντα επιστημονικές εργασίες και το ερευνητικό του έργο εστιάζει στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία, στη Δραματική Ποίηση, στην Παιδαγωγική και στην Ηθική. Είναι Ειδικός Γραμματέας του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ) και από το 2012 οργανώνει Σεμινάρια Φιλοσοφικής Συμβουλευτικής και συμμετέχει στο πρόγραμμα διαλέξεων του Ελεύθερου Πανεπιστημίου Κηφισιάς.

Δήμητρα Πλαφουντζή

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΚΑ ΣΩΖΟΜΕΝΕΣ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΗ: ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ

Περίληψη

Στην εν λόγω εισήγηση θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την έννοια του κακού υπό την μορφή της συκοφαντίας. Ειδικότερα, θα επικεντρωθούμε σε δύο αποσπασματικά σωζόμενες τραγωδίες του Σοφοκλή και συγκεκριμένα στα τραγικά έργα *Παλαμήδης* και *Ελένης Απαίτησις*. Το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται σε αυτά τα δραματικά αποσπάσματα, καθώς θεωρούμε ότι ο τραγικός ποιητής αναδεικνύει με γλαφυρό και έντεχνο τρόπο αυτό το είδος του κακού, ως μια μορφή ατιμωτικής πράξης, απεριόριστης δολιότητας και απόλυτης μικροψυχίας. Ζητούμενο της συγκεκριμένης μελέτης είναι να επιτοπιστούν οι συνέπειες που υφίστανται οι σοφόκλειοι ήρωες εξαιτίας της αντιπάθειας, της εχθρότητας αλλά και του μίσους που νιώθει ο συκοφάντης εις βάρος τους και ο οποίος δρα με μοναδικό σκοπό την καταστροφή της φήμης και της αξιοπρέπειας ενός αθώου ανθρώπου. Αρχικά, θα παρουσιάσουμε εν συντομία το μυθολογικό πλαίσιο της εκάστοτε προς μελέτη τραγωδίας και εν συνεχεία θα εμμένουμε στα χωρία εκείνα που αναδεικνύουν κατά την άποψή μας εμφατικά την έννοια της συκοφαντίας, ως ένα είδος αφόρητου κακού το οποίο οδηγεί στην οδύνη και στον πόνο όσους την υφίστανται. Πρέπει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλα τα αρχαία αποσπάσματα του Σοφοκλή βασίζονται στην έκδοση του Stefan Radt. Στόχος μας είναι να επιτύχουμε μια αποτελεσματική ερμηνεία εκείνων των τραγικών χωρίων που κατά την άποψή μας παρουσιάζουν το ατιμωτικό αδίκημα της συκοφαντίας.

Συνοπτικό βιογραφικό

Η Δήμητρα Πλαφουντζή, απόφοιτη του τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Πατρών και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στις Κοινωνικές Επιστήμες του Ελληνικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου και διδακτορικού διπλώματος στην Κλασική Φιλολογία του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου εκπονεί Μεταδιδακτορική Έρευνα με θέμα: *Κοινωνικές και Πολιτικές Απηχήσεις στα Τραγικά Αποσπάσματα του Σοφοκλή* στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Υπό δημοσίευση σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων και συλλογικούς τόμους είναι μελέτες της που αφορούν στο αττικό δράμα και στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία.

Μαργαρίτα Σωτηρίου

ΟΙ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΠΑΙΝΟΥ

Περίληψη

Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να διερευνήσει την πολυδύναμη έννοια του κακού στην επινίκια ειδογραφία, μέσα από τις ωδές του Πινδάρου και του Βακχυλίδη. Σε αντίθεση με την πρώιμη ελεγειακή ποίηση, κυρίως του Θέογνη και του Σόλωνα, στην οποία το κακό φέρει την ανεξίτηλη σφραγίδα μιας αμιγώς (αν-)ηθικής έννοιας και από την οποία διακινδυνεύει τόσο το πολίτευμα όσο και η κοινωνική συνοχή, στον όψιμο χορικό λυρισμό του 5^{ου} αιώνα εντοπίζεται μια σημαντικότερη σημασιολογική διεύρυνση του όρου. Όπως θα καταδειχθεί, η ποικιλομορφία του κακού σε κάθε περίπτωση συνδέεται άρρηκτα αφενός με το συγκεκριμένο αφετέρου με την επικοινωνιακή στόχευση του δημιουργού. Έτσι, λοιπόν, τα 'μονοπάτια' του μας οδηγούν από την ανθρώπινη δυστυχία ως αποτέλεσμα της ύβρεως ή της ασέβειας προς τους θεούς έως την απώλεια κάποιου στόχου, την αθλητική αποτυχία ή ακόμη και τη λήθη ελλείψει ποιητικής απαθανάτισης.

Συνοπτικό Βιογραφικό

Η Μαργαρίτα Σωτηρίου, απόφοιτη του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και κάτοχος διδακτορικού διπλώματος από το Ινστιτούτο Αρχαίας Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας του Freie Universität του Βερολίνου, υπηρετεί ως Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Φιλολογίας της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Είναι η συγγραφέας δύο μονογραφιών: *Pindarus Homericus: Homer-Rezeption in Pindars Epinikien*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht Verlag 1998 και *Βακχυλίδης ο Κείος: Οι Επινίκιες Ωδές. Αρχαίο Κείμενο, Μετάφραση, Ερμηνευτικά Σχόλια*, Αθήνα: εκδ. Παπαζήση 2021. Επίσης, έχει εκπονήσει αρκετές μελέτες σχετικά με τον όψιμο χορικό λυρισμό, οι οποίες έχουν δημοσιευθεί σε έγκριτα διεθνή φιλολογικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Γεώργιος Τσομής

«τίς σ', ᾧ / Ψάπφ', ἀδικήεις;»

ΕΡΩΤΑΣ ΚΑΙ ΑΔΙΚΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΑΠΦΟΥΣ, ΤΟΥ ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΒΥΚΟΥ

Περίληψη

Η Σαπφώ στο απ. 130, 1-2 V. παρουσιάζει μέσα σε δύο στίχους με εμβληματικό τρόπο την καταλυτική δύναμη του θεού Έρωτα και την επί-

δρασή του στη ζωή των ανθρώπων: «Ἔρος δηῦτέ μ' ὁ λυσιμέλης δόνει, / γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον». Με τη μορφή της εξομολόγησης της ταραχής που προκαλεί ο Έρωτας το λυρικό εγώ βιώνει σε αυτό το απόσπασμα τον Έρωτα ως ένα τερατώδες ον με ακαταμάχητη δύναμη που ταραίζει και αναστατώνει ψυχή και σώμα και είναι ικανό να δημιουργήσει αντιθετικά συναισθήματα στον άνθρωπο, κάθε φορά που τον καταλαμβάνει. Ο ανεκπλήρωτος έρωτας ή η μη ανταπόκριση στον ερωτικό πόθο του λυρικού εγώ μπορεί να δηλώνεται με το δεύτερο συνθετικό του επιθέτου *γλυκύπικρος*, όμως η ποιήτρια για πρώτη φορά στην ελληνική ποίηση προσδίδει στη μη ερωτική ανταπόκριση μία ηθική διάσταση εκλαμβάνοντάς την ως αδικία (πβ. απ. 1, 19-20 V.), η οποία πρέπει να αποκατασταθεί. Κάτι αντίστοιχο βρίσκουμε στον Ανακρέοντα, 402 b PMG και σε ορισμένα «παιδικά» του Ιβύκου (πβ. S 257 (a) fr. 1 col I Davies). Στην εισήγησή μου θα συνεξετασθούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα από την ποίηση της Σαπφούς, του Ανακρέοντα και του Ιβύκου προκειμένου να καταδειχθεί ότι κατεξοχήν το αίσθημα της αδικίας στον έρωτα είναι αυτό που πλημμυρίζει το λυρικό εγώ αυτών των ποιητών, ώστε να εκλαμβάνουν την απουσία της ερωτικής αμοιβαιότητας ως μέγα κακόν, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε συναισθήματα απόρριψης, σπαραγμού της καρδιάς, ακόμη και απόγνωσης, και να προσδίδουν στον Έρωτα, σε αντίθεση με την Πλατωνική φιλοσοφική πραγμάτευση για τον Έρωτα (πβ. *Συμπόσιον* και *Φαῖδρος*), μόνο αρνητικά χαρακτηριστικά.

Συνοπτικό βιογραφικό

Ο Γεώργιος Τσομής γεννήθηκε στο Αίγιο Αχαΐας. Σπούδασε Κλασική Φιλολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο Πανεπιστήμιο Goethe της Φραγκφούρτης πάνω στην μονωδική ποίηση της Σαπφούς, του Αλκαίου και του Ανακρέοντα (*Zusammenschau der frühgriechischen monodischen Melik*, Stuttgart 2001). Είναι υφηγητής Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Goethe της Φραγκφούρτης (*Originalität und Rezeption im zehnten Buch der Posthomerica*, Trier 2018). Από τις πιο πρόσφατες μονογραφίες του: *Kommentar zum siebten Buch der Posthomerica*, Stuttgart 2018, *Das hellenistische Gedicht Megara. Ein Kommentar*, Stuttgart 2022, *Das Lebensende von Paris und Oenone in der Literatur des 19. Jahrhunderts*, Frankfurt am Main 2023 (αναμένεται). Επίσης, είναι ο συγγραφέας του βιβλίου *Μελική Μονωδική Ποίηση: Σαπφώ και Αλκαίος*, Κάλλιπος, Αθήνα 2023. Αντικείμενα της ερευνητικής του δραστηριότητας και των δημοσιεύσεών του αποτελούν η Επική και η Λυρική Ποίηση, η Λατινική Ιστοριογραφία (Σαλλούστιος) και η Ερωτική Ελεγειακή Ποίηση (Προπέρτιος, Οβίδιος). Ασχολείται επίσης με την πρόσληψη έργων της Αρχαίας Ελληνικής και Λατινικής Γραμματείας στη νεώτερη και σύγχρονη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία, το θέατρο, τη μουσική και τον κινηματογράφο. Σήμερα ανήκει ως τακτικός Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και

είναι εκλεγμένο μέλος του Συμβουλίου Διοίκησης του Δ.Π.Θ. Παράλληλα με τις σπουδές του στην Κλασική Φιλολογία σπούδασε Ανώτερα Θεωρητικά της Μουσικής και φοίτησε στο τμήμα Μουσικολογίας του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης. Με αυτή την ιδιότητα συνεργάστηκε στον τομέα της δραματολογίας στο ανέβασμα οπερατικών έργων σε γερμανικά θέατρα. Από το 2015-2018 εργάστηκε ως επιστημονικός σύμβουλος και δραματολόγος στο Διεθνές Opera-Studio Πάτρας του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πατρών. Από το 2016 είναι επιστημονικά υπεύθυνος και διδάσκων στο Θερινό Σχολείο του Δ.Π.Θ.: «Το Αρχαίο Ελληνικό Δράμα ως Παραστατική Τέχνη», ενώ κατά τα έτη 2021-2022 διετέλεσε επιστημονικά υπεύθυνος του Προγράμματος Erasmus+ «Πολιτιστική κληρονομιά και Παιχνιδοποίηση στην Εκπαίδευση». Επίσης, είναι μέλος της επιτροπής προγράμματος σπουδών του Αγγλόφωνου Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας BA in Hellenic Studies.

Καθηγητής Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος Σαββάτος

«ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ: ΗΘΙΚΟ Ή ΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ;»

Περίληψη

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ.
Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ,
ΗΘΙΚΟ Ή ΟΝΤΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΚΟ.

Αναφέρεται στους κατά καιρούς έκφρασθέντας προβληματισμούς για την ύπαρξη του κακού στο χώρο της φιλοσοφίας, της κοινωνιολογίας και της θεολογίας, όπως και στα κριτήρια προσέγγισης του έρωτήματος για την ύπαρξη ή όχι του κακού ως φυσικού, ήθικου ή οντολογικού, στην έννοια του κακού ως «παρυπόστασης» ή ως διασάλευσης της ύφιστάμενης «νομοτέλειας».

Συνοπτικό βιογραφικό

Γεννήθηκε στο Περιστέρι Αττικής τό έτος 1961. Είναι πτυχιούχος της Άνωτέρας Έκκλησιαστικής Σχολής Άθηνών (1980-1983) και της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών - Τμήμα Θεολογίας (1983-1987). Τό έτος 1988 χειροτονήθηκε Διάκονος και έτυχε ύποτροφίας από τή Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία (Comite Catholique pour la collaboration Culturelle) για Μεταπτυχιακές σπουδές στή Ρώμη (Pontificio Istituto Orientale και Pontificio Universita Gregoriana, 1988-1990). Παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα Έλληνικής Παλαιογραφίας και Διπλωματικής, στήν αντίστοιχη «Scuola di Paleografia Diplomatica e Archivistica» του Κράτους του Βατικανού. Κατά τά έτη 1990-1991, ως ύπότροφος και πάλιν τής Ρω-

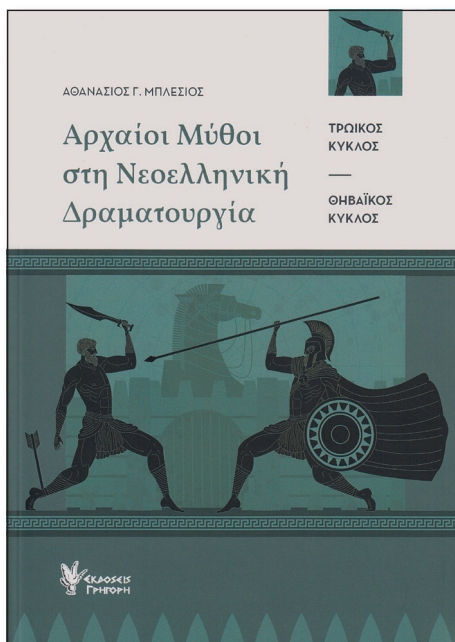
μαιοκαθολικής Έκκλησίας, παρακολούθησε τόν τρίτο κύκλο μεταπτυχιακών σπουδών (Διδακτορικού Διπλώματος) στό Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου (Faculte de Theologie Catholique). Τόν Νοέμβριο τοῦ ἔτους 1990 χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος καί ἔλαβε τό Ὄφφίκιο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη. Τόν Ἰούνιο τοῦ ἔτους 1999 ἐκλέχτηκε Λέκτορας τοῦ Τμήματος Θεολογίας, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καί τόν Ἰούλιο τοῦ ἔτους 2007 Καθηγητής τοῦ αὐτοῦ Τμήματος. Τό ἔτος 2007 ἐκλέχτηκε Μητροπολίτης Μεσσηνίας. Κατά τά ἔτη 2013 ἕως καί 2015 διετέλεσεν Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Θεολογίας, τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Κατά τά ἔτη 1995-1998 ὑπηρέτησε ὡς Γραμματέας στή «Συνοδική Ἐπιτροπή τοῦ Γραφείου Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετά τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως» καί στήν «Εἰδική Συνοδική Ἐπιτροπή Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων», τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (1998-1999). Τακτικό μέλος τῆς «Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν Δογματικῶν καί Νομοκανονικῶν Ζητημάτων», τῆς «Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων», τῆς «Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων» τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ «Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καί τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Μέλος τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στόν «Ἐπίσημο Θεολογικό Διάλογο μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου καί τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας» καί τῆς τριμελοῦς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στή Διάρκῃ καί στήν Ἐπιτροπή Ὁλομέλεια τοῦ Τμήματος «Πίστης καί Τάξης» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ). Ἐκπροσώπησε τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας σέ διάφορα Διορθόδοξα καί Διαχριστιανικά Συνέδρια.

Μαρία Ξέστερνου

CROWDSOURCING & ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Διδακτικές εφαρμογές

σμούς, αλλά και διερευνά τη σχέση παρελθόντος και παρόντος, τέχνης και ζωής, μύθου και ζωής, ανθρώπου και θεϊών δυνάμεων, ζωής και θανάτου, ατομικότητας και συλλογικότητας.

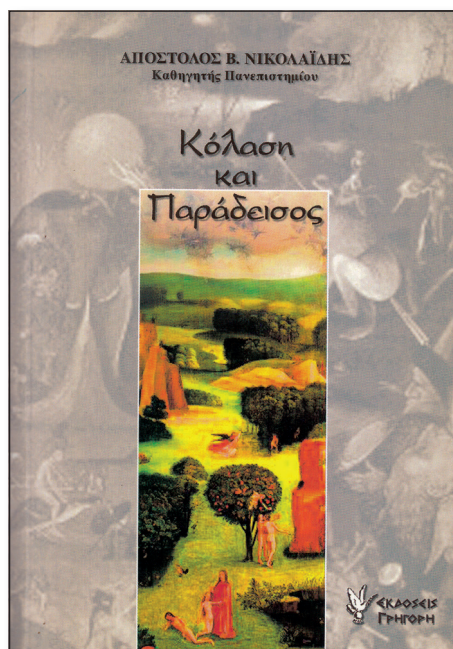
Το βιβλίο ασχολείται με την πρόσληψη των αρχαιοελληνικών μύθων, του έπους και της τραγωδίας στη νεοελληνική δραματουργία από τον 19ο έως τον 21ο αιώνα.

Οι συγγραφείς του 19ου αιώνα έκαναν την αρχή, αλλά ο 20ός αιώνας, και ιδιαίτερα κατά το δεύτερο μισό του, υπήρξε ιδιαίτερα γόνιμος στην πρόσληψη της πανανθρώπινης αυτής διάστασης της αρχαιοελληνικής κληρονομιάς. Ο 21ος αιώνας έδωσε ήδη αξιόλογα δείγματα γραφής. Συγγραφείς όπως ο Χριστόπουλος, ο Κλέων Ραγκαβής, ο Καζαντζάκης, ο Ρίτσος, ο Καμπανέλλης, η Λυμπεράκη, ο Δημητριάδης, αξιοποίησαν το πλούσιο αυτό υλικό. Εδώσαν την προσωπική τους σφραγίδα, αναμορφώνοντάς το και συνδέοντάς το με τη δική τους ευαισθησία, αλλά και με τις αγωνίες, τις ανάγκες και τους προβληματισμούς της εποχής τους.

Οι μυθικοί ήρωες, όπως ο Οδυσσέας, η Πηνελόπη, η Κίρκη, ο Αχιλλέας, η Ελένη, ο Πάρος, ο Φιλοκτήτης, ο Αίαντας, ο Έκτορας, η Αντιγόνη, ο Οιδίπιδας, ο Κρέων και η Ιοκάστη, αξιοποίησαν τα παραδεδомένα από τους μύθους χαρακτηριστικά τους, αλλά ανέπτυξαν και νέα, σε ένα γόνιμο και ευρύτερο πεδίο, που περιλαμβάνει κοινωνικοπολιτικούς προβληματι-

Συνήθως η κόλαση και ο παράδεισος συνδέονται με κάποιο απόμακρο μέλλον που ξεπερνά μάλιστα τα όρια αυτής της ζωής και αναφέρεται σε κάποια άλλη. Μια τέτοια αντίληψη είναι προφανώς ότι ζημιώνει την υπόθεση του Θεού, αποπροσανατολίζει δε τον άνθρωπο από την ανάγκη να συνδέει την υπόθεση της σωτηρίας του με το τώρα, με τους ανθρώπους που τον περιβάλλουν και τις σύγχρονες υποχρεώσεις του.

Ο λόγος για παράδεισο και κόλαση δεν έχει καμιά σημασία για εκείνη την κατηγορία των πιστών που έχει ως κίνητρο κοινωνίας με το Θεό την αγάπη. Εδώ δεν τίθεται το ερώτημα για το που θα πάει κάποιος, αλλά για το που είναι ο Θεός. Στην προοπτική αυτή όλα νοούνται σχετικά. Έτσι εξηγείται η απάντηση του ασκητή, ότι δεν θα είχε κανένα πρόβλημα να είναι στην κόλαση, αρκεί να ήταν μαζί του ο Θεός. Η αγάπη του Θεού και προς τον Θεό κατανοείται ως η πεμπτούσια ολόκληρου του φάσματος της εσχατολογίας, που δεν είναι κάτι που μας περιμένει αλλά αυτό που καθημερινά κιντοποιεί τους ανθρώπους και απεγκλωβίζει το ενδιαφέρον τους από τα σαρκικά και τα κοσμικά.

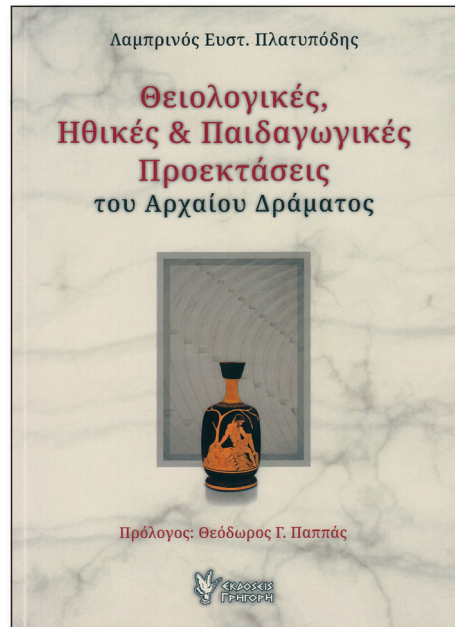
Στον ανά χείρας τόμο επισημαίνονται, αναλύονται και αξιολογούνται τα κορυφαία, κατά τη γνώμη μας, χωρία της δραματικής ποίησης που θειολογούν παιδαγωγώντας και εξανθρωπίζουν ηθικολογώντας.

Ειδικότερα, εξετάζονται διεξοδικά οι τραγωδίες: *Αγαμέμνων*, *Χοηφόροι* και *Ευμενίδες* του Αισχύλου, *Φιλοκτήτης* και *Αίας* του Σοφοκλή, *Εκάβη*, *Τρωάδες* και *Ανδραμάνη* του Ευριπίδη και η κωμωδία *Αχαρνής* του Αριστοφάνη, χωρίς να αποκλείονται αναφορές, ενίοτε και εκτεταμένες, και στο υπόλοιπο έργο των δραματικών ποιητών, όπου βεβαίως αυτό κρίνεται σκόπιμο.

Τονίζεται ο φιλοσοφικός, παιδαγωγικός και θεολογικός χαρακτήρας του αττικού δράματος και του αρχαίου θεάτρου ευρύτερα, καθώς και η σημαντική απήχηση που είχε ο ίδιος ο θεσμός του θεάτρου στη ζωή της πόλης και των πολιτών ως το δημοκρατικότερο σχολείο της Αθήνας και όλου του αρχαίου κόσμου.

Η Ηθική της Θρησκείας είναι η επιστήμη που εξετάζει το θρησκευτικό φαινόμενο από την οπτική της Ηθικής.

Η εν λόγω επιστήμη κινείται πάνω από συγκεκριμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις και ηθικές συμπεριφορές, ζητήματα με τα οποία ασχολείται η Ηθική των Θρησκειών. Αντικείμενό της είναι η θρησκευτική πράξη. Ως μια εφαρμοσμένη επιστήμη ασχολείται με ηθικά ερωτήματα που προκύπτουν από τη θρησκευτική πράξη και επηρεάζουν ατομικές και κοινωνικές συμπεριφορές.

Η Ηθική των Θρησκειών κινείται όμως σε ένα εντελώς διαφορετικό δρόμο. Είναι η επιστήμη που καταγράφει και συγκρίνει τις διαφορετικές ηθικές προτάσεις των επιμέρους Θρησκειών. Αυτή η σύγκριση δεν στοχεύει πλέον σε μια αξιολογική κατάταξη των Θρησκειών και των ηθικών προτάσεων που καθεμιά εκπροσωπεί, όπως γινόταν παλαιότερα. Δεν αποσκοπεί επίσης στη δημιουργία μιας παγκόσμιας Θρησκείας, βασισμένης στις κοινές ηθικές προτάσεις των Θρησκειών και στο Φυσικό Δίκαιο. Στοχεύει κυρίως στην αλληλογνωριμία και τον αλληλοσεβασμό μεταξύ των Θρησκειών, κυρίως όμως στην καθιέρωση ενός διαλόγου, στη βάση ηθικών παραμέτρων, που θα οδηγούσε στη συνεργασία για έναν καλύτερο κόσμο, με τις Θρησκείες να λειτουργούν ως ειρηνοποιητικοί και όχι συγκρουσιακοί παράγοντες. Γιατί η ειρήνη μεταξύ των Θρησκειών είναι ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος ειρηνεύσης λαών και κοινωνιών. Αυτό θα συνέβαινε, αν οι Θρησκείες υιοθετούσαν έναν πολιτισμό της μη βίας και του σεβασμού της ζωής, της αλληλεγγύης, της αλήθειας. Σε διαφορετική περίπτωση η Ηθική θα εθεωρείτο πιο σπουδαία από τη Θρησκεία.

Με την ευγενική χορηγία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ[©]

www.grigorisbooks.gr

 [ekdoseisgrigori](https://www.facebook.com/ekdoseisgrigori)

 [@ekdoseisgrigori](https://www.instagram.com/ekdoseisgrigori)

 info@grigorisbooks.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών

Τμήμα
Φιλολογίας

Department
of Philology